

Páry osob stejného pohlaví, volný pohyb občanů EU, migrace a azyl

Zakazuje se jakákoli diskriminace založená na ... sexuální orientaci.

Každý občan Unie má právo volně se pohybovat a pobývat na území členských států.

Právo na azyl je zaručeno....

Každý má právo na respektování svého ... rodinného života.

Listina základních práv Evropské unie (články 21, 45, 18, 7)

Může jednotlivec z páru osob stejného pohlaví následovat svého partnera či partnerku do jiného členského státu?

Jednotlivec, který se chce přestěhovat do členského státu EU z jiného členského státu nebo ze země mimo území Evropské unie, bude mít často právo vzít s sebou svého manžela či manželku. Páry osob stejného pohlaví však toto právo vždy nemají, a to dokonce i v případě, že uzavřely registrované partnerství či manželství. Je věcí každého členského státu (a nikoli Evropské unie) rozhodnout, zda bude manželství či partnerství osob stejného pohlaví povolovat nebo uznávat.

Čl. 6 odst. 2 Smlouvy o EU vyžaduje, aby členské státy při uplatňování právních předpisů Evropské unie dodržovaly základní práva včetně zákazu diskriminace na základě sexuální orientace. Ačkoli tedy právní předpisy EU nezavazují členské státy k tomu, aby povolovaly nebo uznávaly partnerství či manželství osob stejného pohlaví, zavazují členské státy k tomu, aby při uplatňování právních předpisů EU s páry osob stejného pohlaví zacházely stejně jako s páry osob pohlaví opačného (včetně právních předpisů týkajících se volného pohybu, migrace a azylu).

Práva párů osob stejného pohlaví závisí na jejich vztahu k členským státům. Právo Evropské unie rozděluje jednotlivce do tří kategorií: občané EU stěhující se do jiného členského státu EU, státní příslušníci třetích zemí a osoby, které žádají o mezinárodní ochranu.

A. Občané EU

Směrnice o volném pohybu 2004/38/ES umožňuje občanovi EU, aby se za určitých podmínek stěhoval a pobýval na území Evropské unie spolu se svým manželem nebo manželkou. Zachází-li hostitelský stát s registrovaným partnerstvím jako s manželstvím, budou mít registrovaní partneři stejná práva, jaká podle směrnice mají „manželé či manželky“.

Občan má právo pobývat v jiném členském státě po dobu nejvýše tří měsíců. Jestliže chce občan zůstat déle, musí se jednat o **pracovníka, studenta** nebo **osobu s vlastním zdrojem příjmů**. Občan s sebou k pobytu v hostitelském členském státě může vzít svého manžela či manželku, i pokud takový manžel či manželka nespadá do jedné z výše uvedených kategorií. Jestliže však hostitelský členský stát neuznává manželství nebo partnerství osob stejného pohlaví, má potom taková osoba právo následovat svého partnera či partnerku pouze za předpokladu, že patří do jedné z uvedených kategorií.

Občan s partnerem či partnerkou stejného pohlaví, který se chce usadit v jiném členském státě Evropské unie, se může dostat do jedné z těchto tří situací:

1. **Manželství.** Je-li pár oddán ve svém domovském státě a hostitelský stát uznává platnost manželství osob stejného pohlaví, bude mít daný jednotlivec právo manžela či manželky následovat svého partnera či svou partnerku podle směrnice o volném pohybu. V současné době umožňují párům osob stejného pohlaví zákonný sňatek Belgie, Nizozemsko, Španělsko a Švédsko. Nejméně 11 členských států (Estonsko, Irsko, Itálie, Litva, Lotyšsko, Malta, Polsko, Portugalsko, Řecko, Slovensko, Slovinsko) však zřejmě platnost manželství osob stejného pohlaví neuznává. V těchto státech pravděpodobně nebudou manželé či manželky stejného pohlaví jako „manželé či manželky“ uznáni.
2. **Registrovaná partnerství.** Jestliže pár uzavřel registrované partnerství ve svém domovském státě, může mít jednotlivec možnost následovat svého partnera či partnerku do hostitelského státu, jako by byl „manžel či manželka“. Závisí to však na způsobu, jakým hostitelský stát nakládá s registrovaným partnerstvím.
 - a. Posuzuje-li vnitrostátní právní řád hostitelského státu registrované partnerství jako rovnoprávné s manželstvím, má potom podle směrnice o volném pohybu jednotlivec právo následovat svého partnera či partnerku, jako by byl „manžel či manželka“. Registrovaná partnerství s účinky rovnocennými manželství umožňuje 6 členských států (Česká republika, Dánsko, Finsko, Maďarsko, Rumunsko, Spojené království).
 - b. Jestliže hostitelský stát s registrovaným partnerstvím nenakládá stejně jako s manželstvím, budou pro daný pár platit pravidla pro neregistrované („de facto“) partnery v „trvalém vztahu“. Právní předpisy Evropské unie neukládají členským státům žádnou povinnost povolit nebo uznat registrovaná partnerství.
3. **Neregistrovaná (de facto) partnerství.** Jestliže hostitelský stát neuznává manželství osob stejného pohlaví nebo registrovaná partnerství nebo jestliže pár svůj vztah prostě neformalizoval, budou potom pro daný pár platit pravidla upravující neregistrovaná partnerství. Neregistrovaní partneři nepožívají stejného práva následovat svého partnera či partnerku jako manželé či manželky. Namísto toho směrnice o volném pohybu ukládá členským státům povinnost „usnadnit vstup a pobyt“ neregistrovaných partnerů či partnerek v „trvalém vztahu“. To platí rovným dílem pro páry osob stejného pohlaví i pro páry osob opačného pohlaví. Toto pravidlo není tak jasné jako konkrétní právo „manžela či manželky“ následovat svého partnera či partnerku a takové páry musí předložit důkaz o tom, že jejich vztah je „trvalý“.

B. Státní příslušníci třetích zemí

Směrnice o slučování rodin 2003/86/ES se použije v případě, že jsou oba jednotlivci státními příslušníky třetích zemí (nikoli v případě občana členského státu EU). Směrnice o sloučení rodiny umožňuje manželům či manželkám, kteří jsou státními příslušníky třetích zemí, aby se připojili ke státním příslušníkům třetích zemí, kteří oprávněně pobývají na území členského státu. Členské státy však nejsou výslovně povinny toto právo poskytovat i registrovaným (či neregistrovaným) partnerstvím osob stejného pohlaví.

C. Osoby žádající o mezinárodní ochranu

Směrnice o minimálních normách 2004/83/ES stanoví podmínky, za nichž by členské státy měly nabídnout azyl nebo mezinárodní ochranu státním příslušníkům třetích zemí. Těto ochrany mohou využít osoby, jimž v jejich domovském státě hrozí pronásledování (včetně pronásledování na základě sexuální orientace). Členské státy se mohou dle svého uvážení rozhodnout, zda dovolí partnerovi či partnerce stejného pohlaví následovat partnera či partnerku, kterému (které) je ochrana nabídnuta. Za určitých podmínek to umožňuje devět členských států (Belgie, Česká republika, Dánsko, Finsko, Lucembursko, Německo, Nizozemsko, Spojené království, Španělsko). Tato možnost neexistuje ve 14 členských státech a ve 4 dalších je situace nejasná.

Tento leták vychází ze zprávy Homophobia and Discrimination on Grounds of Sexual Orientation in the EU Member States Part I – Legal Analysis (Homofobie a diskriminace na základě sexuální orientace v členských státech Evropské unie, část I – právní analýza), kterou zveřejnila Agentura Evropské unie pro základní práva (FRA) v červnu 2008.

Úplné znění zprávy je k dispozici na adrese: <http://fra.europa.eu>.

Všechny publikace Agentury Evropské unie pro základní práva lze bezplatně objednat prostřednictvím jejich internetových stránek.

V případě otázek týkajících se tohoto překladu si prosím prostudujte anglickou verzi, která je původní a oficiální verzí tohoto dokumentu.